

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 30 Mayıs, 1929

Sayı: 131

Musahabe:

BİBLİOMANİE

Kitapları ve kütüphanesi olmak, okumak haddizatında pek tabii birşeydir. Hatta medenî bir insan için bunlar mutlak bir ihtiyaçtır. Fakat bazıları da vardır ki onların bütün ihtirasları kitap toplamaktan ibarettir. Bunlar ya hiç okumazlar veyahut pek az okurlar. İşte bu adamlara «bibliomane», ve ruhî bir hastalık olan ihtiraslarına da «bibliomanie» derler. Türlü türlü bibliomane'lere tesadüf edilir: kimi müzehhep ciltli kitaplara meraklıdır, kütüphanesini bunlarla süsler.. Kimi nüshası nadir eserlere düşkündür, bunları toplamakla meşgul olur.. Kimi daha azgındır, hangi kitap olursa olsun alır, bunların evleri kitap mehşeridir. Bir garp muharririnin dediği gibi: «Hakikî mütaleaya heveskâr bir bibliomane'a pek nadir tesadüf edilir.»

Bibliomanie ile iştigal eden mütetebbiler meşhur İskenderiye kütüphanesinin sırf bir «vanité royale: hükümdar nahveti» ile meydana geldiğini söylüyorlar ki, memleketimizdeki «Selâtin Kütüphaneleri» de bu noktâna zarteyit eden misallerdendir: işte bu kabîl kütüphanelerin en zenginlerinden «Ayasofya Kütüphanesi». Bu kütüphaneyi Birinci Mahmut tesis etmiştir. Muhtelif ilimlere ait dek kıymetli, ve bazan pek nadir

eserlere malik olan bu kütüphane, muayyen bir gayeye göre meydana gelmemiş olduğu için hiçbir ihtiyacı, hatta basit ve nakâfi bir surette bile tatmin edemez. Bu kütüphanenin içinde Yavuzun, Çaldıran muharebesi üzerine İran, dan ve Mısır seferi münasebetile Mısır, dan getirmiş olduğu kitaplardan başka ölen ve katledilen vezirlerden müsadere edilen müellefata, kütüphanenin tesisi hasebile Birinci Mahmut devri ricalinin hediye ettiği eserlere kadar rasgele toplanmış türlü kitaplar vardır. O zaman için birinci derecede lâzım olan bir eser bazan yoktur da ikinci derecede bir kitabın meselâ beş altı, hatta bazan on beş yirmi nüshası vardır. Nuruosmaniye Kütüphanesi de böyledir: Üçüncü Osman, selefi Birinci Mahmudun hazırladığı, tescil ettirdiği kitapların üzerine kâğıt yapıştırarak kendi mührünü bastırmıştır ki mevcut kitaplardan birçoğunun ilk yapırları aydınlığa tutulunca alttaki ilk tescil ve mühür görülür.

Nihayet kitaplarını millete terkettiği için, ismini hayr ile yadetmeğe mecbur olduğumuz kitap meraklısı meşhur bir zatın tuhaf bir hareketini bilvesile öğrenmiştim. Şöyle ki bu zat kitaplarını vakfettikten sonra

kütüphanesine tahsis edilen yere başka kütüphaneler de getirilmişti. Nadir nüshaların kendi kütüphanesinde bulunmasından derin ve ihtiraslı bir zevk duyan bu zat aynı yerdeki diğer kütüphanelerdeki bazı eserleri kendi kütüphanesine nakletmiş ve kendi mührü ile mühürlemiştir. Bu hareketinin kendine maddî bir nef'i yoktu, çünkü kütüphanesi artık milletin malı idi, fakat sırf «bibliomanique» bir ihtirasla bunu yapmış oldu; Allah rahmet etsin.

Şu bahis vesilesile kitap ve mütalea meraklıları arasındaki gayritabiilere «manie de la lecture: okumak manisi» ne müptelâ olanlara da temas etmek istiyorum:

Bir kısım insanlar vardır ki sırf okumak için okurlar; okumak onların ruhunda sönmez ve gayesiz bir hırsdır. Bu adamlar ne tettebbü için, ne tafahhus için, ne yorgunluk almak, dinlenmek için, ne eğlenmek için - hulâsa tabii bir ihtiyaç için - okumazlar. Bunlarda okumak hiçbir maksada maşruf olmıyan bir itiyattır. Çok okurlar, herşey o kurlar. Bütün neşriyat-ilmî olsun, felsefî olsun, edebî olsun fennî olsun, bu adamların mütalea sahasına dahildir. Gazete meraklılarını da bu idada sokmalıdır: sabahleyin bütün gazeteleri alıp akşama kadar

hepsini ilk satırından son satırına kadar ezberlercesine okuyanlar da birer mütalea hastasıdır. Kıraathanelerde ellerine aldıkları gazeteyi bir türlü bırakmıyanları, gazetenin adından ta mes'ul müdürün imzasına kadar - hiç nefes almıyarak okuyanları hepimiz biliriz...

Bir başka kısım insanlar da vardır ki ya hiç okumazlar, yahut pek az okurlar; fakat daima okur, çok okur görünürler. Koltuklarında cilt cilt kitaplarla caddelerde dolaşanları kim tanımaz. Bir rivayete göre bu tiplerden pek meşhur bir adam, zaman zaman evinden bir küfe kitabı bir hamala yükletir, hamalı arkasına takar herkesin göreceği caddelerde bir tur yaparak tekrar evine dönermiş.

Herşey okuyanlarla, herşeyden bir parça okuyanlar arasında netice itibarile bir fark yoktur: bunların kâffesi gayet sathî zekâlı adamlardır ki kendilerinden esaslı bir istifade ihtimali yoktur. Çok ve herşey okuyanların kafaları gayet müşevveştir, hiçbir mes'ele hakkında vazih bir fikir sahibi değildir. Herşeyden biraz okuyanlar ise umumiyetle gayet yanlış düşünürler. Size kimyadan, kozmografyadan, felsefeden, sosiyolojiden, tarihten, edebiyattan, hulâsa birbirile alâkası olmıyan birçok şeyden dem vuranlardan şüphe ediniz, bir adamın bütün ömrü bunlardan yalnız birini bile tafahhusa imkân bırakmıyorken bu hezarfenlik ne kıymette olabilir? Normal yaratılmış bir adamın yapacağı şey muayyen bir ilim şubesi içinde metodik çalışmadan ibarettir. Kendi tarihimiz bile mazide birçok «hezarfen»lerden bahsediyor, bugün hiçbirinin bir eseri kalmamıştır, fakat hayatını bir tek şeye hasredenlerin mahsullerinden hâlâ erbabı mütena'im oluyor.

Mütalea manisile malûl olanlardan bazıları umumî kütüphanelerde okudukları kitaplara zatî mülâhazalarını yazmak gibi gayet sakim bir itiyat gösterirler. Nefis yazma kitaplardan nicesinde böyle ukalâlıklara rasgeldim. Bunlar

esas itibarile can sıkıcı şeyler olmakla beraber içlerinde çok tuhafları da vardır; meselâ bir vezirin hususî hayatına dair kaleme alınmış bir tarihin kenarı o vezire tânu teşnii havi ibarelerle doldurulmuştur. Bir «Sihamî Kaza» nüshasında bir hicviyenin kenarına «hay külhani» diye yazılmıştır, diğer hicviyelerden dolayı da Nef'i bazan muâheze edilmiş, meselâ «ayıptır, ayıp, sana yakışmaz» kaydı konmuş, bazan takdir edilerek «yaman şairsin» diye iltifat gösterilmiştir. Kitap kenarlarına yazılan bu aburcuburlardan bir kısmında imza da vardır. Bir kısım manyaklar da vardır ki okudukları kitaplarda mütemadiyen satırların altlarını çizirler, altı çizilmemiş pek az

satır bırakılmış olduğuna göre bu çizgilere mana vermek ihtimali yoktur.

Mekteplerde bazan öyle çocuklara tesadüf edilir ki okudukları kitapların manalarını kavramağa çalışmazlar: sâyleri makinevidir; bunlar istikbalin okuma manisi namzetleridir. Bu çocuklardan bir kısmı aklının eremediği kitap ve mecmuaları alırlar, ellerinde, ceplerinde gezdirirler. Bu tip çocuklara karşı müteyakkız olmak, ukalâlığa doğru gittiklerini farketmek, saptıkları yoldan döndürmeğe çalışmak bizim gibi hocalar için pek lâzımdır; çünkü mevcuda zamimeten birer bibliomane, ve yahut birer mütalea hastası olmaları ihtimali çok varittir.

ALİ CANİP

Heykelin Karşısında

*Gezdikçe her dudakta sen uzaktan uzağa
Önünde haykırırım ben derinden derine.
Adı ömründe bir gün bir kalbe, bir dudağa
Girmeyen kimsesizler kapanır mermerine...*

*Kimdir sana bağlıyan böyle hür bir milleti:
Dizlerinde gönüller sanki çiçek demeti.
Peygamber Tanrısına duymadı bu hasreti,
Vermedi bu kudreti Tanrı Peygamberine...*

*Hangi kandır demirden nabzında böyle vuran?
Hangi rüzgâr bu sönmüş ateşi tutuşturan?
Kuşların çıkmadığı dağlara ordu kuran
Cihangirler sürünür senin eteklerine...*

*Çözdüğün gün boynuma halkalanan düğümü
Anladım bir mezardan hayata döndüğümü.
Yalnız senin karşında duydum küçüklüğümü:
Benzedi ıstırabım Allahın kederine...*

*— Kahramanlar keder mi hissederler zaferden?
Sana bu hıçkırıklar, şairim, geldi nereden?
Sen ki ömründe bir gün ağlamadın kederden
Neden düştü iki yaş göğsünün üzerine?..*

*Alnımda bin acının zehri bıraksa da iz
Bana yaş döktüren şey ne kederdir ne aciz:
Bizim erir güneşin övünde gözlerimiz,
Bazan sevinç ağlatır bizi keder yerine...*

VASFİ MAHİR